

יש לחייב על זריקתו בחוץ כיון שהוא ראוי להינתן בפנים, ליסוד המזבח. אבל לענין דין כיבוס, מי שמעת ליה לרבי נחמיה שיאמר ששיירי הדם חשובים דם חטאת?

ומתריצין: אין, אכן מצאנו שסובר רבי נחמיה כן, אף לענין דין כיבוס, ומפורש הוא בברייתא זו: והתניא: דמים של חטאת הטעונין שפיכה ליסוד, דהיינו דמים שהם שיריים של דם חטאת — אם ניתז מהם על הבגד, הרי הם טעונין כיבוס.

ומחשבה מועלת בהן, שאם חישב בעת שפיכת הדם על היסוד לאכול את בשר הזבח חוץ לזמנו, מועילה מחשבה זו לפגל את הקרבן.

והמעלה מהן בחוץ, חייב.

ולעומת זאת, דמים שנפסלו, הנשפכין לאמה שבעזרה, ומשם יוצאים כל הדמים אל נחל קדרון, אם ניתזו הדמים הללו על הבגד אין הם טעונין כיבוס, ואין מחשבה של פיגול מועלת בהן לפגל, והמעלה מהן בחוץ, פטור.

מוכיחה הגמרא: מאן שמעת ליה דאמר דין זה שהמעלה מהן, מהדמים הטעונים שפיכה ליסוד, בחוץ, חייב? — רבי נחמיה היא. ואם כן, בהכרח שהוא גם קאמר שדם זה טעון כיבוס.

ומקשינן: הרי בברייתא זו נאמר שמחשבה מועלת בהן לפגל, וכיצד זה יתכן?

והתניא: יצאו שירים והקטרת אימורין מכלל עבודות הקרבן, כיון שהן אין מעכבין את הכפרה, שאין מחשבה מועלת בהן?

אלא בהכרח, יש לך לומר: כי תניא החיא ברייתא שמחשבה כן מועלת, לא בשיירי הדם נאמרה אלא בשלש מתנות שבחטאת נאמרה, ולא לגבי שיריים, ואם כן, לא שמענו כלל בברייתא זו, שדם השירים טעון כיבוס, ואפילו לרבי נחמיה לא מצינו דין זה!?

ומקשינן: אי הכי, אם תרצה להעמיד כדברך, שעוסקת הברייתא בדם שלש מתנות, מדוע הן נקראו "דמים הטעונין יסוד"? הרי דמים אלו לקרן המזבח אזלי, ולא ליסוד!?

ומתריצין: אימא "ניטענין יסוד", והיינו מצוות "טעינת יסוד" קיימת בדמים הללו, לגבי זה שלאחר נתינת הדם על קרנות המזבח, יהיו השיריים שלו טעונים שפיכה ליסוד.

אך דוחה הגמרא: אף אם נעמיד את הברייתא בדם שלש המתנות, עדיין קשה: וכי מחשבה מועלת בהן? האמרת, אתה רב פפא לעיל, שאותן שלש מתנות שבחטאת לא שריא את הבשר והאימורים, ולא מפגלא

כי כשם שמצינו בדעת רבי נחמיה שיש חיוב הקרבת חוץ על שיירי הדם, ואמרנו שהוא הדין לענין כיבוס, הוא הדין לשיטת רב פפא, כיון שיש חיוב חוץ על שלש מתנות ראשונות, הרי שהן טעונות כיבוס.

נחמיה, היא דחיה לראייתו של רב פפא. והקשו התוס' ד"ה הגה"ה הא מנין, אם כן, היה לה לגמרא לומר "אלא הא מני, רבי נחמיה"! ולכך פירש, שבהעמדת המשנה כשיטת רבי נחמיה מתיישב מה שהוקשה על ראייתו של רב פפא,

של דמים החיצונים בחוץ לעזרה מאי? פטור.

והרי אם כן תיקשי, ארתני בברייתא לחלק בשלש הלכות [כיבוס, פיגול, והעלאת חוץ] בין דמים הנשפכים ליסוד לדמים הנשפכין לאמה, שהם אינם טעונים כיבוס, ואין בהם מחשבת פיגול, ופטור על הקרבתם בחוץ, ליפלוה וליתני בידה,² בשיירי הדם הטעון יסוד, עצמם, ולומר, במה דברים אמורים שחייב על הקרבת שיירי הדם חוץ לעזרה, בדמים הפנימיים. אבל בדמים החיצונים פטור על הקרבת שייריהם בחוץ?!

ומתרצינן: הא, ברייתא זו מני? — רבי נחמיה היא, דאמר, אף שירי הרב הניתן על מזבח החיצון שהקריבן בחוץ חייב.³ וכיון

המחשבה בעת נתינתן, ולא עיילא לגואי, שאינם נפסלים בהכנסתם לפנים, כי בשלשת דברים אלו הרי הם כסופן, כשיירי הדם?!

ולכן חוזרת בה הגמרא ואומרת: לא דיברה הברייתא לגבי שלש מתנות שבחטאת, שאינן מפגלות, אלא כי תניא ההיא, בשיריים של דמים הפנימיים. כיון שסוברת הברייתא כדעה האומרת ששפיכת שיירי הדמים הפנימיים מעכבת,¹ הרי חשובים שיריים אלו לפגל, ולחייב משום הקרבת חוץ, ולהצריך כיבוס.

ומקשינן: כיצד יתכן לומר שהברייתא מדברת בשיירי הדמים הפנימיים, ולומר שדווקא בדמים הפנימיים חייב על הקרבת שייריהם חוץ לעזרה, אבל בהקרבת שיריים

שאלה הגמרא שנחלק בזה עצמו, בין שלוש מתנות לבין שיריים, כי כיון שלא הוכיחה שם הגמרא לגבי שיריים אלא לענין שאין המחשבה פוסלת בהם, ואילו לגבי דין כיבוס ודין חוץ יתכן שדינם כדין שלוש מתנות, הרי שלא היה לה לברייתא לכתוב חלוקתם משלוש מתנות בדין מחשבה, כי דבר זה ידענו כבר מן הברייתא המובאת "יצאו שיריים וכו'" שאין המחשבה מועלת בהן,² ומה שאין כן דין דמים החיצונים שאינו מוזכר בשום מקום, בזה שואלת הגמרא מדוע לא נכתב ברייתא.

3. כתבו התוס' [ד"ה הא מני], שאף לרבי נחמיה, אין שיריים החיצונים מעכבים, שהרי מבואר בברייתא שאין המחשבה מועלת בהם, ואין הם טעונים כיבוס, ועוד, שאם היו מעכבים, הרי שמצינו דמים חציין למעלה וחציין למטה, ועוד, אין השיריים עדיפים משלוש מתנות בחטאת שאינן מעכבות.

1. כן פירש רש"י, שלדעה הסוברת שפיכת שיריים הפנימיים מעכבת, ניתן לפגל בהם. אולם, הירושלמי ביומא [ה ו] מסתפק בזה האם מחשבה פיגול מועילה בשפיכת שיריים הפנימיים, לדעה הסוברת שהם מעכבים. וביאר המנחת אברהם, שיסוד הספק הוא, האם הטעם במה שהם מעכבים הוא משום שיש בשפיכתם עוד עבודת זריקה, שנתחדש דין מתנה נוספת בקרבן זה, או שאין הם עבודת זריקה, ורק עוד הלכה בדין השיריים שהינם מעכבי את הכפרה, ומעתה, אם שפיכתם אינה נחשבת עוד עבודת זריקה, הרי שאי אפשר לפגל בהם, כיון שאין מחשבה מועילה לפגל אלא בארבע עבודות המתיר שמצינו בקרבן שלמים שמפגלים בהן, אבל בשאר דברים אי אפשר לפגל, וכן הביא מדברי הגר"ז שאין מחשבה מועילה אלא באחת מארבע עבודות המתיר.

2. כתב הצאן קדשים, לעיל, כאשר העמידה הגמרא את הברייתא על שלוש מתנות, לא

לקרן אמרת לא טעון כיבוס, דם שהוא רק ראוי ליסוד, מביעיא לתנא לומר שאינו טעון כיבוס!?

אלא בהכרח יש לומר כדברינו ש"מן הקרן" הוא דם מן הקרן ממש. ובוזה דייק רב פפא שמן הראוי לקרן, שעדיין לא נגמרו מתנות הדם, הרי הוא טעון כיבוס, ואולם "מן היסוד" הוא מן הראוי ליסוד, שאין השיריים טעונים כיבוס, ומן היסוד עצמו אין צריך לומר שאינו טעון כיבוס.

שנינו במשנה: כל הניתנין על מזבח הפנימי אם חיסר אחת מכל המתנות כאילו לא כיפר.

תנו רבנן: בפרשת פר העלם דבר של ציבור [ויקרא ד], נאמרו תחילה כל מתנות הדם שבו. ולאחר מכן, אמר הכתוב "ועשה לפר [החטאת, הבא על העלם דבר של ציבור] כאשר עשה לפר החטאת [כמו שעושה הכהן הגדול המשיח לפר החטאת שלו, כשהוא מביא אותו על חטא שחטא בהוראתו עצמו]". וכיון שכבר נתפרשו כל הזאותיו של פר העלם דבר, יש לדון מה בא לומר מקרא זה של "ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת"?

[אמנם לא פירשה תורה מה יעשה ביותרת הכבוד ושתי הכליות שבפר העלם דבר, וצריך ללמוד זאת מפר כהן משיח האמור למעלה. אבל אי אפשר לומר שמקרא זה נאמר לגבי הקטרת האימורים, לפי שאמר בו "וכפר עליהם הכהן", והאימורים אינם מעכבים את הכפרה אלא רק זריקת הדם].

אלא, בא הכתוב לכפול את דבריו בהזאתו,

שלדבריו אין לחלק בין דמים החיצונים לפנימיים לגבי דין הקרבת חוץ, לא מתני ליה תלתא פטורי, אין הוא יכול לשנות שלשה פטורים בדמים החיצונים לחלק בינם לבהדי תלתא חיובי, יחד עם שלשת החיובים האמורים לגבי דמים הפנימיים. שאמנם יש לחלק בין הדמים החיצוניים והפנימיים לענין דין כיבוס ופיגול, אבל לענין העלאת חוץ אין הם חלוקים.

רבינא אמר, ליישב מה שהוקשה לעיל על דיוקן של רב פפא במשנה: מה שנאמר במשנה "ניתו מן הקרן אינו טעון כיבוס" היינו שניתו מן הקרן ממש, ובוזה דייק רב פפא שאם ניתו מן הראוי לקרן, כגון דם שלש מתנות, טעון כיבוס, אולם מה שנאמר שם "ניתו מן היסוד אינו טעון כיבוס", היינו שניתו מן הראוי ליסוד, ובאה המשנה להשמיענו כי משעה שכלתה הזריקה אין השיריים טעונים כיבוס, ולא הוצרכה המשנה לחדש שאם ניתו מהיסוד עצמו אינו טעון כיבוס, שהרי כבר אמרה שאם ניתו מהקרן אינו טעון כיבוס, וכל שכן מהיסוד.

אמר ליה רב תחליפא בר גזא לרבינא: לדבריך, שהאמור במשנה "מן היסוד" היינו מן הראוי ליסוד, אימא אידי ואידי ראוי הוא, ואף האמור "מן הקרן" היינו מן הראוי לקרן, שהוא דם שלש מתנות, ומשמיעה המשנה שאף דם זה אינו טעון כיבוס!?

ומתריצין: האי מאי, כיצד תעמיד את המשנה בראוי לקרן, ולומר שאינו טעון כיבוס? והרי אז יקשה לך, מדוע הוצרכה המשנה לשנות דין זה גם על דם הראוי ליסוד, הרי השתא, לדבריך, אפילו דם ראוי

שבע. אבל מתן ארבע קרנות, מניין⁶ שכל אחת מהן מעכבת בו, אחר שבחטאת החיצונה למדנו שאין כולן מעכבות!?

תלמוד לומר בהמשך הפסוק "כן יעשה לו" חזר וכפל דין עשייתו, ואם אינו ענין למתן שבע, תנהו ענין למתן ארבע.

ועתה דורשת הגמרא את כל הפסוק:

"לפר" זה פר יום הכפורים. ובאה תורה להשוותו⁷ לפר העלם דבר.

ולמד⁴ שאם בנתינת הדם של פר העלם דבר היסר אחת מכל המתנות, לא עשה ולא כלום. שהרי אין לפרש המקרא שיעשה לפר זה כאשר עשה לפר אחר, שהרי לא חסר הכתוב איזה דבר שיהיה לנו ללומדו מפר כהן משיח.⁵ אלא בהכרח יש לפרש "כאשר עשה" כאשר כתבתי לך כל עשיותיו. ושנה עליהן הכתוב לעכב.

אין לי ללמוד שאחת מכל המתנות מעכבת אלא לענין מתן שבע הזאות שכנגד הפרוכת. שהרי אלו מעכבות בכל מקום שנדרש מתן

הגורם לדין העיכוב בו? וכן, מהו שאומרת הגמרא שמתן שבע מעכב משום שמעכב בכל מקום, וכי עיכובם בכל מקום תלוי בזה שמספרם שבע?

וכתב על פי מה שייסד, ששונה דין מתן שבע מדין מתן ארבע ביסוד דינו, שמתן ארבע, אין דין בגוף המתנות שתהיינה דווקא ארבע, ואין במספר זה איזה דין שכל אחת מהן תהיה צריכה לחבירתה, אלא כל מתנה קיימת לחודה, ומה שאין כן בדין מתן שבע, שבהן המספר שבע הוא דין בגוף המתנות עצמן, ומעכבות הן זו את זו, וכן הוא בכל מתנות שבע האמורות בתורה, שהמספר שבע הוא דין בעצם המתנות, וכל זמן שלא נתן את כולן הרי זה כחצי מתיר, וזהו כוונת הגמרא לחלק ולומר, שבמתן שבע כיון שהמספר בהן הנו תנאי ודין בעצם ההזאות, לא ניתן ללמוד ממנו לענין מתן ארבע שאינו כן.

7. לקמן [מ א] מבואר, שלא נצרך פר יום הכיפורים ללמוד מפר העלם דבר, שהזאותיו מעכבות, שהרי נאמר בו "חוקה", אלא הושווה לפר העלם דבר, לענין דינים אחרים. והקשו התוס' [ד"ה לפר], אם כן, מדוע לא נלמד דין עיכוב הזאות בפר העלם דבר, מפר יום הכיפורים, ולמה הוצרכה תורה לכפול הזאותיו

4. הרמב"ם [פסולי המוקדשין ב ג] למד דין זה, ממה שהקפיד הכתוב על מניין שנאמר "שבע פעמים". והקשה החק נתן, הרי בגמרא כאן מבואר שאלמלא דרשה זו של "כאשר עשה" לא היינו שומעים ששבע ההזאות מעכבות. ועוד הקשה, לדברי הרמב"ם מנין שארבע מתנות הפנימיות מעכבות, הלא בהן לא מצינו שהקפיד הכתוב במניינן?

ובעיקר דברי הרמב"ם ביאר בכתבי הגרי"ז [לעיל ל א], שכוונתו להוכיח שבדמים הפנימיים לא מועילה שפיכה אחת כדין כל הדמים הנלמדים מ"ודם זבחיך ישפך", שהרי הכתוב הקפיד בהזאתן, והינו שמנין שבע פעמים הוא מעכב בעצם ההזאות כי כולן שייכות זו לזו ואין האחת מועילה ללא חבירתה.

5. כן פירש רש"י. וכתב הצאן קדשים, שהיה יכול לפרש, שבהכרח אין כוונת הפסוק, "כאשר עשה לפר האחר", שאם כן, נמצא שמנין ההזאות המפורטות בפר העלם דבר, מיותר, שאף זה ניתן למוד מפר כהן משיח.

6. הקשה בחדושי מרן רי"ז הלוי [פסולי המוקדשין, יד ז ד"ה ונראה], איזו עדיפות יש למתן שבע ממתן ארבע, וכי שם המספר הוא